

رویای عمران

شعبه پژوهش‌های انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

شدن و هم چنین رفع نقص‌ها و تنگناها برای ترویج این هنرها در بستر جامعه، از دیگر هدف‌های این گردهمایی است. «فرهنگستان هنر» وظیفه دارد، این هنرها را شناسایی کند و اطلاعات مربوط به آن‌ها را در اختیار متخصصان امر قرار دهد تا سپس راهکارهای ارائه شده توسط متخصصان، به ارگان‌های تصمیم‌گیرنده اعلام شود. یکی از هدف‌های فرهنگستان این است که به عموم مردم و به مسئولان گوشزد کند، چنین هنرهایی با قابلیت‌های وسیع و کاربردهای

«گردهمایی گنجینه‌های از یادرفته هنر ایران» فرصتی پدید آورده است تا برای اولین بار به صورت جدی و در قالب همایشی علمی و پژوهشی، به هنرهای از یادرفته پرداخته شود. یکی از هدف‌های فرهنگستان از این گردهمایی، شناسایی این هنرهاست. در قدم اول، این هنرها شناسایی شدند تا مشخص شود، چه هنرهایی در کشورمان در معرض فراموشی هستند. مرحله دوم، کار و مطالعه روی این هنرهاست. ارائه راهکارهایی برای حفظ، احیا، به‌روز

هنر همواره در سرزمین پهناور ایران و در وجوه متفاوت زندگی ما و در بطن آن جریان دارد. بخش مهمی از فرهنگ این مرز و بوم در لایه‌های هنرهای ملی آن نهفته است. این هنرها منطبق با خواسته‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و نیازهای روحی و زیبایی‌شناسی مردم ایران هستند و طی هزاران سال شکل گرفته‌اند. کاربردی بودن، تنوع رشته‌های هنری و آمیختگی آن‌ها با فرهنگ‌های قومی و بومی، از خصوصیات بارز این گونه هنرهاست.

رشد آموزش هنر
 دوره پنجم / شماره چهار
 تابستان ۱۳۸۷

اثر : مرحوم استاد حاج مصدرالملک

- مطالعه و بررسی هنرهای از یاد رفته، برای ارائه ی کاربردهای جدید در جامعه ی امروز؛
- بررسی دلایل موفقیت هنرهای سنتی

- مناسب، روزگاری با زندگی مردم عجیب بوده اند و حالا گرد فراموشی روی آن ها نشسته است که اگر خاکشان زدوده شود، ارزش واقعی این گوهرها نمایان می شود. مهم ترین محورهای پژوهشی و علمی گردهمایی عبارت اند از:
- بررسی خاستگاه فرهنگی و اندیشه ی زیبایی شناسی حاکم بر هنرهای سنتی ایران؛
- مطالعه، شناسایی و معرفی هنرهای از یاد رفته یا در حال فراموشی؛
- شناسایی و معرفی استادان، هنرمندان، و نیز سبک و سیاق آن ها؛
- شناسایی مواد، مصالح و ابزارهای به کار رفته در هنرهای سنتی، و بررسی امکان تولید آن ها با حفظ اصالت؛
- تأثیر شرایط اقلیمی در پویایی و ماندگاری هنرهای سنتی؛
- آسیب شناسی و بررسی علل رکود هنرهای از یاد رفته؛
- ارائه ی راهکارهای حفظ و احیای هنرهای از یاد رفته و بررسی تطبیقی آن ها با راهکارهای کشورهای دیگر؛

فعال و مقایسه ی آن ها با هنرهای از یاد رفته، برای دست یابی به راهکارهای مناسب.

هم چنین در این گردهمایی، در قالب «طرح دیدار با هنرمندان»، برای اولین بار گروهی از کارشناسان به دیدار جمعی از هنرمندان سراسر ایران که تاکنون

رشد آموزش هنر
۵۲
دوره پنجم / شماره چهار
تابستان ۱۳۸۷

۱۸ آذرماه در استان اردبیل برگزار گردید. فرهنگستان هنر، برای حفظ و احیای هنرهای سنتی ایران، اولین گردهمایی «گنجینه‌های یادرفته‌ی هنر ایران» را در روزهای ۲۵ تا ۲۷ آذرماه ۱۳۸۶ برگزار کرد. این همایش در ساعت ۹ صبح روز یکشنبه ۲۵ آذر با تلاوت آیاتی از قرآن مجید با حضور جمعی از هنرمندان، استادان و دانشجویان رسماً آغاز شد. و از ۱۴ تن از هنرمندان گمنام در رشته‌های گوناگون هنرهای سنتی تقدیر به عمل آمد. هنرمندانی که سال‌های پربار زندگی خویش را بدون کوچک‌ترین توقع پشت سر گذاشته‌اند و هنوز هم با دستان هنرمند خود، آثاری استثنایی می‌آفرینند. این هنرمندان عبارت‌اند از:

۱. استاد اخویان، هنرمند آجارساز نیشابوری؛
۲. استاد علی اکبر اسماعیلی قوچانی، خوش‌نویس هفت قلم قوچانی؛

دومین پیش همایش آن در ۴ شهریورماه سال جاری در قزوین و با خوشامدگویی دکتر محمد بهرام‌زاده، مدیر «سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری» آغاز گردید.

سومین پیش همایش «گنجینه‌های یادرفته‌ی هنر ایران»، ۲۵ مهرماه در استان چهارمحال و بختیاری برگزار شد. این پیش همایش با سخن‌رانی مدیریت سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، مهندس اسفندیار حیدری‌پور، کار خود را شروع کرد.

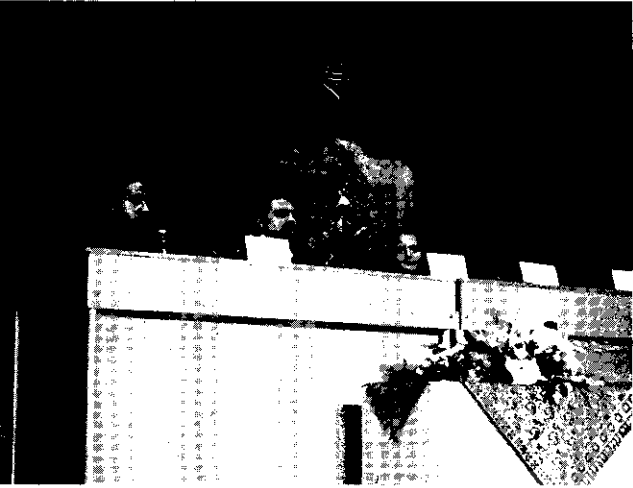
پیش همایش دیگری از «گنجینه‌های یادرفته‌ی هنر ایران» در یاسوج به همراه نمایشگاه هنرهای سنتی برگزار شد. این پیش همایش در ۵ آبان‌ماه با خوشامدگویی مدیرکل فرهنگ و ارشاد استان چهارمحال و بختیاری آغاز شد.

پیش همایش‌هایی نیز در اول آبان‌ماه در شیراز و در ۱۰ آبان‌ماه در خراسان رضوی برگزار شدند. آخرین پیش همایش «گنجینه‌های یادرفته‌ی هنر ایران» در

مورد توجه نبوده‌اند، رفتند و از زندگی و آثار آن‌ها فیلم تهیه کردند. متأسفانه در یک قرن اخیر، لطمات و صدمات فراوانی بر پیکره‌ی این هنرها وارد شده است.

فرهنگستان هنر به سهم خود و با همکاری و مساعدت سایر سازمان‌ها، نهادها و مراکز دولتی و خصوصی، تلاش می‌کند با برپایی چنین همایش‌هایی، زمینه و بستر مناسبی برای پژوهشگران و محققان فراهم آورد، تا این گنجینه‌ها و خزائن معنوی و هنری، هرچه بیشتر معرفی شوند. بدین منظور، دبیرخانه گردهمایی گنجینه‌ها به صورت دائمی کار خود را در آینده دنبال می‌کند و امیدوار است بتواند، هم‌چون گذشته با همت همه‌ی محققان گام‌های بلندتری در این حوزه بردارد.

اولین پیش همایش «گنجینه‌های یادرفته‌ی هنر ایران»، ۲۸ تیرماه با سخن‌رانی خداوردی کریمی‌نژاد، معاون هنرهای سنتی و صنایع دستی آذربایجان شرقی در خانه‌ی فرهنگ تبریز افتتاح شد.

۱۴ . استاد مهتاب نوروزی ، هنرمند سوزن دوز ایرانشهری ؟

نشست اول این گردهمایی ، عصر روز یکشنبه به ریاست حسن بلخاری ، نشست دوم ، صبح روز دوشنبه به ریاست سید عبدالمجید شریف زاده ، نشست سوم ، عصر همان روز با ریاست محمد علی رجبی ، نشست چهارم ، صبح روز سه شنبه به ریاست مهرانگیز مظاهری و آخرین نشست به ریاست استاد

۳ . استاد فرهان چحیلی ، هنرمند میناکار صائبین از اهواز ؟

۴ . استاد علی رشتی زاده ، تولیدکننده ی فرش کاشانی ؟

۵ . استاد علی میراحمدی ، هنرمند شال باف کرمانی ؟

۶ . استاد غلام آق ، هنرمند زیورآلات ساز گنبد کاووسی ؟

۷ . استاد محمد گلپار ، هنرمند معمار قمی ؟

۸ . استاد حسین مصدقی زاده ، هنرمند کاشی کار اصفهانی ؟

۹ . استاد ماشاءالله عنایتی ، هنرمند مخمل برجسته بافی کاشانی ؟

۱۰ . استاد حمید سهیلی مظفر ، سازنده ی فیلم های مستند از هنرهای سنتی ؟

۱۱ . استاد حاج عبدالله مجیدی عنایتی عروه ، هنرمند معمار دزفولی ؟

۱۲ . استاد معصومه مهین دخت ایمان ، هنرمند فرش باف کاشانی ؟

۱۳ . استاد ابوالفضل نظم پور ، هنرمند چاقوساز زنجانلی ؟

همایش گنجینه‌های از یاد رفته . فرهنگستان هنر تهران

همایش گنجینه‌های از یاد رفته . فرهنگستان هنر تهران

غلامحسین امیرخانی برگزار شد. ساعت ۱۸ عصر روز ۲۷ نیز، با مراسم اختتامیه‌ی گردهمایی پایان یافت. در فاصله‌ی برگزاری نشست‌ها، تصویرها و فیلم‌هایی از هنرهای سنتی پخش می‌شد.

در این نشست‌ها، جمعی از استادان و هنرمندان مقالات خویش را ارائه کردند. از مجموعه مقالاتی که به

دبیرخانه‌ی گردهمایی رسیده بود، ۳۱ مقاله مطرح شد. در همین راستا، کتابی نیز با عنوان «خلاصه مقالات اولین گردهمایی گنجینه‌های از یاد رفته‌ی هنر ایران» با ۵۵ عنوان مقاله به چاپ رسیده است. از میان مقالات این کتاب، ۳۷ مقاله به موضوع «هنرهای صناعی» اختصاص دارد. در یکی از این مقالات به قلم حسین یاوری، استاد دانشگاه.

محقق و پژوهشگر با عنوان «چرا هنری از یاد می‌رود» آمده است: «اگر چند عامل اساسی در رونق هنرها مؤثر بوده‌اند، بی‌شک مهم‌ترین آن‌ها، انطباق تولیدات و آثار هنری با نیازهای روز و خواست متقاضیان آثار است.

او در این مقاله، پس از شرح دلایل از یاد رفتن هنرهای سنتی، به ارائه‌ی راهکارهایی برای حفظ و احیای این هنرها

بشارت کریمیان چشم‌نواز برآورد آب‌آبی از شورانگلی دور

مركز پژوهش‌های علمی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

رشد آموزش هنر
دوره پنجم / شماره چهار
تابستان ۱۳۸۷

صورت رنگ که از باطن آن (تبلور و تجلی نور) حاصل می شود. در رساله ی نجم الدین کبری نیز رنگ ها شاخصی برای تمیز منازل و طی مراحل در سیر و سلوک سالک محسوب می شوند. شیخ محمد کریم خان کرمانی در رساله ی یاقوت الحمراء، در چهار اصل، نسبت نور و رنگ و بازتاب های عرفانی آن را مورد بحث و تفسیر قرار می دهد. به عقیده ی او، رنگ در هنرهای سنتی از مرز یک «عَرَض» پارا فراتر می برد، آن چنان که در هنرهای سنتی به جزئی ذاتی از اثر هنری تبدیل می شود.

شش مقاله ی پایانی کتاب نیز در رابطه با خوش نویسی است. سمانه سیمره، محقق و پژوهشگر در مقاله ای با عنوان «بررسی یاد نگاره های بقاع متبرک» می نویسد: این اماکن مورد توجه و احترام بوده اند و زائرین بسیاری از دور و نزدیک به زیارت آن ها می رفته اند. عده ای از این زائرین روی دیوارهای اماکن مقدس یادگاری نوشته اند؛ یادگارهایی که وصف حال خویش یا جامعه شان است. بسیاری از این یادگاری ها مشتمل بر اشعار شاعران صاحب نام، به ویژه حافظ و سعدی است. عمر بسیاری از این نوشته ها به چند صد سال می رسد، ولی متأسفانه به حال خود رها شده اند و هیچ توجهی به آن ها نمی شود. او در این مقاله به اختصار بعضی از این یادگارها را بررسی می کند و امیدوار است بتوان این میراث فراموش شده را از انزوا نجات داد.

مجموعه تلاش های علمی صورت گرفته نشان می دهد، حوزه ی هنرهای از یاد رفته به لحاظ علمی باید بیشتر مورد توجه هنر پژوهان قرار گیرد.

می پردازد.

هم چنین در این خصوص، سوسن بیانی، باستان شناس و هنرشناس دوران اسلامی، در مقاله ای با عنوان «مروارید: در از یاد رفته ی خلیج فارس و هنرهای مرتبط با آن» بیان کرده است: صید صدف مروارید از دیرباز نقشی کلیدی در رونق این منطقه داشته است. زیبایی طبیعی، پاکی و خلوص و شفافیت مروارید و صدف آن باعث شده است از دیرباز مورد تحسین همگان باشد. گوهرشناسان خواص آن را شناسایی کرده اند و در انواع هنرهای تزئینی و جواهرسازی آن را به کار برده اند.

در این کتاب، ۱۰ مقاله به تزیینات مرتبط با معماری آمده است. در میان این مقالات، مقاله ای با عنوان «اندود ساروج و ساروج ببری در معماری ایران» به قلم حسین زمرشیدی، استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه شهید رجایی به چشم می خورد که در آن آمده است: ساروج، اندود افسانه ای ایران زمین، هزاران سال برای نگه داری آب، در مخازن و منابع مورد استفاده بوده است. در دوره ی ساسانی از ساروج برای ساختمان سازی و آب بندی منابع، مخازن، آب انبارها، معجاری آب و... استفاده می شد. مؤلف اظهار امیدواری کرده است که تمامی آثار معماری ایران که میراث بشریت هستند، هزاران هزار سال دیگر پابرجا و جاودان باقی بمانند.

هم چنین در این کتاب دو مقاله به «کتابت و کتاب آرای» اختصاص دارد. در یکی از آن ها به قلم حسن بلخاری، رییس پژوهشکده ی هنر و استاد دانشگاه، با عنوان «مبانی عرفانی رنگ در رساله ی یاقوت الحمراء شیخ محمد کریم خان کرمانی، آمده است: هنر و معماری سنتی ایران، هنری است وابسته و دل بسته ی رنگ و این دل بستگی نه از